

הנחיות הסיוע המשפטי

נושא: בדיקת זכאות כלכלית	מספר הנחיה: 1.1.0001
תחום: מינהלי	תאריך פרסום: 10.12.2020
תת תחום: קבלת קהל	עדכון אחרון: 10.12.2020

נוהל בדיקת זכאות כלכלית

תוכן עניינים

עמוד 2	א. מטרת הנוהל
עמוד 2	ב. הגדרות
עמוד 2	ג. המסגרת הנורמטיבית
עמוד 3	ד. מבחן ההכנסה
עמוד 8	ה. מבחן הרכוש
עמוד 9	ו. ביסוס הזכאות הכלכלית
עמוד 12	ז. בדיקת זכאות מיוחדת בהתאם למאפייני הפונה
עמוד 15	ח. נושאים בהם אין צורך בבחינת זכאות כלכלית
עמוד 16	נספח א' דוגמאות להחלטות בנוגע לסוגי רכוש מסוימים
עמוד 21	נספח ב' תיק מעמד אישי

א. מטרת הנוהל

בהתאם להוראות חוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972 (להלן: "חוק הסיוע המשפטי") ותקנות הסיוע המשפטי התשל"ג-1973 (להלן: "תקנות הסיוע המשפטי"), לצורך קבלת סיוע משפטי יש לעמוד במבחן ענייני (סוג ההליך), מבחן משפטי (סיכויי ההליך), ומבחן זכאות כלכלית, זאת למעט בנושאים ייחודיים (כמפורט בסעיף ח'). נוהל זה נועד לפרט את אופן עריכת מבחן זכאות כלכלית לצורך קבלת החלטה אם הפונה עומד בתנאים הקבועים בתקנות הסיוע המשפטי. מבחן הזכאות הכלכלית כולל שני מבחני משנה מצטברים - מבחן ההכנסה ומבחן הרכוש, הקבועים בתקנה 2 לתקנות הסיוע המשפטי, והכל כפי שיפורט להלן.

נוהל זה יחול על כל תיקי הסיוע המשפטי, אלא אם נקבעו הוראות אחרות בנוהל בתחום מסוים.

ב. הגדרות

עמדת נגישות לצדק – עמדת סיוע משפטי למתן ייצוג במקרים דחופים, המצויה בבית משפט שלום.

פונה – פונה לקבלת השירות עבור עצמו, או זה שהשירות מתבקש עבורו על ידי מיופה כוח או אחר.

קטין – אדם שטרם מלאו לו 18.

תיק – תיק המטופל בסיוע המשפטי.

תיק אזרחי – תיק שאינו תיק מעמד אישי או תיק ביטוח לאומי.

תיק ביטוח לאומי – תיק בעניין הליכים בבית הדין לעבודה בהתאם לסעיף 397 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995.

תיק מעמד אישי – תיק העוסק בענייני משפחה כמשמעותם בחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 כמפורט בנספח ב' לנוהל זה.

תצהיר זכאות כלכלית – תצהיר שייחתם על ידי הפונה בנוגע לעמידתו בתנאי הזכאות הכלכלית.

ג. המסגרת הנורמטיבית

תקנה 2 לתקנות הסיוע המשפטי קובעת "מבחנים למתן שירות" כדלקמן:

(א) בתקנה זו -

"הכנסה" - הכנסה כמשמעותה בפקודת מס הכנסה, למעט קיצבות ילדים לפי סעיף 105 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968 (להלן - קיצבות ילדים) והענקות לחיילים או לבני משפחותיהם לפי סעיף 40(ב) לחוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), תש"ט-1949 (להלן - הענקות ק"ץ);

"רכוש" - זכויות במטלטלין או במקרקעין בזכות שבדין או בזכות שביושר, וכן כספים לרבות פקדונות, איגרות חוב, ניירות ערך, קופות גמל או מסמכים סחירים אחרים, והכל אם שווים בעת מתן השירות אינו עולה על השכר הממוצע במשק פי שלושה; "שכר ממוצע במשק" - כמשמעותו בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968.

(ב) שירות יינתן למבקש, שאינו חבר-בני-אדם, ואין לו רכוש הניתן למימוש או שבשלו יוכל ליטול הלוואה, במקרים אלה:

(1) אם המבקש הוא יחיד או משפחה של שלוש נפשות לכל היותר - גובה הכנסת המבקש עד 67% מהשכר הממוצע במשק;

(2) אם המבקשת היא משפחה של ארבע נפשות או יותר - תיוסף להכנסה המרבית הנקובה בפסקה (1) הכנסה נוספת של 6% לכל נפש נוספת החל ברביעית;

בתקנת משנה זו, "משפחה" - לרבות בני זוג החיים חיי-משפחה במשק-בית משותף, ללא נישואין;

(ג) היה רכושו של המבקש דירה -

(1) אם הוא מתגורר בה - לא יראו בדירה רכוש הניתן למימוש;

(2) אם אינו מתגורר בה והוא מקבל דמי שכירות, בלא ששכר לעצמו דירה אחרת - יראו בדירה רכוש הניתן למימוש;

(3) אם אינו מתגורר בה והוא מקבל דמי שכירות גבוהים מדמי השכירות שהוא משלם בעד הדירה שהוא מתגורר בה - יראו את ההפרש כהכנסה;

(4) אם אינו מתגורר בה והוא מקבל דמי שכירות בשיעור דמי השכירות שהוא משלם בעד הדירה שהוא מתגורר בה - לא יראו את דמי השכירות שקיבל כהכנסה.

(ד) לענין כל תקנה מתקנות אלה, למעט תקנה 5(1), תחול הוראה זאת: היה המבקש ראש המשפחה - תיראה הכנסתו של בן משפחה הסמוך על שולחנו כחלק מהכנסתו של ראש המשפחה; היה המבקש בן משפחה כאמור - תיראה הכנסתו של ראש המשפחה ושל בן משפחה אחר הסמוך על שולחנו של אותו ראש משפחה כחלק מהכנסת המבקש.

על פי התקנה האמורה, בדיקת הזכאות הכלכלית מורכבת מ-2 מבחנים **מצטברים**: **מבחן ההכנסה** ו**מבחן הרכוש**.

ד. מבחן ההכנסה

1. מהי הכנסה -

כאמור בתקנות הסיוע המשפטי, הכנסה היא כמשמעותה בפקודת מס הכנסה. בגדר הכנסה יילקחו בחשבון הכנסות מכל מקור שהוא - ובכלל זאת משכורות, תגמולים, סל קליטה, קצבאות או גימלאות המוסד לביטוח לאומי, מזונות אישה, מזונות ילדים (בתיק אזרחי), רנטה, הכנסות מהשכרת מקרקעין - ולמעט הכנסות כמפורט בסעיף ד.3.

ההכנסה הנבדקת היא ההכנסה ברוטו. כאשר הפונה הוא עצמאי הכנסתו ברוטו הינה הכנסתו בהפחתת ההוצאות המותרות בניכוי. אין להפחית מההכנסה מסים, משכנתא, החזר הלוואה, מזונות או הוצאות אחרות, למעט הוצאות מיוחדות כמפורט להלן.

חישוב ההכנסה של כלל התא המשפחתי תעשה בתיק אזרחי אם הפונה סמוך על שולחנו של אחר, או שנשמכים על שולחנו, כמפורט בסעיף ד.5.

2. פרק הזמן לחישוב ההכנסה

ככלל, פרק הזמן לחישוב ההכנסה יעשה על פי ממוצע הכנסות ברוטו של הפונה במשך שלושת החודשים הקודמים לפנייה, ובלבד שיש בהם רצף של הכנסה בסכום דומה. במקרים אחרים, יש לפעול כאמור להלן -

(א) פונה שהיו לו הכנסות מעבודה בעבר אך בעת פנייתו לקבלת הסיוע המשפטי אין לו הכנסות ואינו זכאי לדמי אבטלה בחודש האחרון (או יותר) - ייחשב כמי שאינו בעל הכנסה ולא ייערך ממוצע של הכנסתו בעבר. עורך הדין במחוז יברר האם הפונה צפוי לקבל דמי אבטלה או שכר מעבודה חדשה, ובמקרה כזה, אם הסיוע המשפטי אינו דחוף, יש להמתין לתשלומים האמורים על מנת לערוך את מבחן הזכאות.

(ב) פונה שהחל לקבל הכנסה חדשה לאחר תקופה ללא הכנסה, או פונה שהחל לקבל הכנסה קבועה חדשה נמוכה משמעותית מהכנסתו הקבועה הקודמת - תיבדק הכנסתו על בסיס תקופת הכנסתו העדכנית גם אם תקופת הבדיקה קצרה משלושה חודשים.

(ג) במקרה בו אין רצף הכנסה או הכנסה בסכום דומה מדי חודש, תיבדק הכנסתו של הפונה במשך ששת החודשים שקדמו לפנייה.

3. הכנסה שאינה באה בחשבון –

הכנסות אלה לא יובאו בחשבון כהכנסת הפונה:

- (1) קצבת ילדים.
- (2) גמלת שירותים מיוחדים.
- (3) גמלת ילד נכה.
- (4) גמלת ניידות.
- (5) קצבת סיעוד.
- (6) סיוע שניתן מטעם משרד השיכון בשכר דירה.
- (7) פיצוי חד פעמי או קצבה חודשית, לנפגע פוליו, המשולמים מטעם הביטוח הלאומי בנוסף לקצבת הנכות הרגילה.

(8) קצבה חודשית לפי ההסכם עם גרמניה (BEG), ומענק רבעוני ומענק שנתי לפי חוק ההטבות לניצולי שואה התשס"ז-2007 המשולמים לניצול שואה.

(9) תשלום חודשי לחייל ותמיכה במשפחתו לפי סעיף 40(ב) לחוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה), התש"ט-1949.

(10) מענקים או קצבאות יעודיים של ביטוח לאומי שאינם מהווים תחליף הכנסה (כגון תשלום שיקום מקצועי).

(11) עזרה משפחתית או קהילתית – ככלל, עזרה כספית מקרובים (שאינה "מזונות" בהתאם להסכם או פסק דין) אינה נחשבת כהכנסה. יש להעביר לבחינת מנהל מחוז או סגנו אם סכומי הסיוע עולים על 5000 ₪ בחודש, או מעל 60,000 ₪ בשנה ככל שמדובר בסיוע שאינו חודשי.

(12) הכנסות משפחת אומנה בגין היותה משפחת אומנה – אינן נחשבות כהכנסות משפחת אומנה, שכן הן משמשות לצרכי הקטין.

4. הוראות מיוחדות:

(1) חישוב הכנסה במקרה של שכר מעוקל

א. הייתה הכנסתו של פונה מעוקלת על פי החלטה שיפוטית של בית משפט או רשות מינהלית (כגון הוצאה לפועל, רשות מקומית, רשות מסים), לא יובא סכום ההכנסה המעוקל בחשבון. סיוע משפטי יינתן בהליך האזרחי הכרוך בהסרת העיקול או בענין דחוף, שאינו יכול להמתין להסרת העיקול.

ב. לאחר הסרת העיקול – הסיוע המשפטי יימשך או יופסק בהתאם לקבוע בנוהל הפסקת סיוע (נוהל "הפסקת סיוע משפטי" מספר 1-3-0002 מתאריך 31.1.2019)

ג. הייתה הכנסתו של פונה מעוקלת על פי החלטה שיפוטית של בית משפט או רשות מינהלית כאמור, ונמצא כי העניין אינו דחוף, אך אין אפשרות להסרת העיקול בעתיד הנראה לעין, לא יובא סכום ההכנסה המעוקל בבדיקת הזכאות הכלכלית, באישור מנהל המחוז או סגנו.

(2) הכנסות שנתיות בתלוש שכר

ככל שהפונה מציג תלושי שכר הכוללים רכיבים המשולמים אחת לשנה (הבראה, פדיון חופשה, ביגוד, משכורת 13, תשלום שכר רטרואקטיבי הרלבנטי לתקופה הנבדקת) - יש לחלק רכיבי הכנסה אלה ל-12 ולצרף את הסכום המתקבל לסכום ההכנסה בכל אחד משלושת חודשי השכר האחרונים שקדמו לפנייה.

(3) מי שאין לו הכנסה בפועל אף כי הוא מקבל תלוש שכר – אם הוכח כי המעסיק מנפיק תלוש שכר אך בפועל המשכורת לא שולמה לפונה – הסכום המופיע בתלוש השכר לא ייחשב כהכנסה.

(4) הכנסות מדירה – אם הפונה לא מתגורר בדירה בבעלותו ומשכיר אותה, יראו את דמי השכירות כהכנסה. אם הוא שוכר דירה אחרת, יראו כהכנסה רק את הפרש שכר הדירה, ככל ששכר הדירה שהוא מקבל גבוה משכר הדירה שהוא משלם.

(5) הכנסות תגמולי משרד הביטחון לנכי צה"ל - רכיבי התשלום נבחנים בהתאמה לכללים בנוגע לגמלאות והקצבאות המפורטות לעיל מביטוח לאומי. תגמול או מענק שנועד להעמיד את הנכה במצב בו היה לולא הנכות או משפה אותו בגין הוצאות נכות ואינו תחליף הכנסה – לא ייחשב כהכנסה. לצורך הנוחות להלן מספר תגמולים מרכזיים ואופן בחינתם בחישוב ההכנסה:

סוג התגמול	האם הכנסה שמובאת בחשבון
ניידות	לא הכנסה
דמי הבראה	הכנסה (יש לחלק לחישוב חודשי)
תגמול בסיסי	הכנסה
תגמול נצרך (+תגמול פרישה מוקדמת, פרישה 2, ותגמול מיוחד תג"מ/5/6)	הכנסה
תגמול טיפול רפואי (תט"ר)	הכנסה
תגמול חסר פרנסה	הכנסה
הטבות יחודיות: השתתפות בהוצאות צהרון/קייטנה; ביטוח רכב לבעלי תגמול ניידות; עזרת הזולת; טיפול רפואי, ביגוד, אביזרי בית, ציוד רפואי שנתי, מענק חימום, מענק קירור.	לא הכנסה
סיוע בדיוור	לא הכנסה

5. מבחן ההכנסה בתיק אזרחי

בתקנות הסיוע המשפטי נקבע כי בעניינים אזרחיים, בבחינת הזכאות הכלכלית, ילקחו בחשבון הכנסה של הפונה וכן הכנסה (ולא רכוש) של בני משפחתו ה"סמוכים על שולחן אחד" (כאמור בתקנה 2). לכן ככלל תבחן הכנסות כלל משפחתו של הפונה (להלן: "הכנסות הפונה"), בהתאם למפורט להלן:

(1) **חישוב מספר הנפשות לצורך קביעת רף הזכאות** – הפונה, בן זוג, ילדיהם הקטינים המשותפים או ילדי כל אחד מהם הקטינים המתגוררים עימם, או ילדיו שאינם מתגוררים עימו ושהוא משלם להם מזונות, וכל ילד בגיר אחר המתגורר איתו שפרנסתו על הפונה.

אם הפונה מתגורר אצל הוריו, ייספרו הוריו ואחיו במספר הנפשות.

ככל שיש עד 3 נפשות – לצורך עמידה במבחן ההכנסה, נדרש כי גובה ההכנסה יהיה עד 67% מהשכר הממוצע במשק. נפש רביעית ואילך תוביל להוספת 6% עבור כל נפש נוספת.

(2) **חישוב מספר הנפשות שתחושב הכנסתן, לצורך עריכת מבחן ההכנסה**

בתחום האזרחי תהיה התאמה בין מספר הנפשות לצורך קביעת רף הזכאות ובין מספר ההכנסות המחושבות לצורך עריכת מבחן ההכנסה, כך שמספר הנפשות לא יפחת ממספר הכנסות כאמור. על מספר הנפשות שהכנסתן נכללת יש להוסיף את מספר הנפשות שאין להן כלל הכנסה.

(3) **דגשים**

(א) פונה המתגורר אצל הוריו - אם הינו בגיר בעל הכנסה בגובה גמלת הבטחת הכנסה ליחיד ומעלה, לא ייחשב כ"סמוך על שולחנו" של הורה. לפיכך, בחישוב זכאותו הכלכלית תיבחן הכנסתו בלבד והוא ייחשב כנפש אחת.

(ב) משפחה "בתוך" משפחה - משפחה גרעינית (יותר מאדם אחד) המתגוררת בביתה של המשפחה המורחבת – לא ייחשבו כסמוכים על שולחנו של ראש המשפחה המורחבת ולהפך. יש לראות כל משפחה כיחידה משפחתית נפרדת (למשל, זוג נשוי עם ילדים או ללא ילדים, המתגורר אצל הורי אחד מבני הזוג; אדם שהוא הורה, בין אם מחזיק בילדיו או לא, ומתגורר אצל הוריו, פונה שהינו הורה שגר בבית ילדו הבגיר בעל משפחה משלו וכיוצ"ב).

(ג) אחים (בגירים) המתגוררים יחדיו – לא יחשבו כ"סמוכים זה על שולחנו של זה".

(ד) כאשר הפונה מצוי בהליכי פירוד, בן הזוג לא ייחשב כ"סמוך על שולחנו", גם אם גרים תחת אותה קורת גג. על בודק הזכאות לבקש אסמכתא להליכי הפירוד. תיק קודם בעניין מעמד אישי המעיד על סכסוך בין בני הזוג שעניינו פירוד יחשב כאסמכתא.

(ה) חיילים בשירות חובה/שירות לאומי – אינם "סמוכים על שולחן" הוריהם (בין אם ההורה פונה ובין אם החייל הוא הפונה). זאת מאחר ששכר חיילי החובה בצרף שווי ההטבות והשירותים המתקבלים במסגרת זו (מזון, ביגוד, רפואה וכו') עולה על גובה גמלת הבטחת הכנסה ליחיד, ונוכח העובדה שהכנסתם אינה נחשבת על פי רוב בפועל כהכנסת ההורה. האמור נכון בין אם מתגוררים עם ההורה באופן מלא או חלקי, ובין אם משולם בגינם מזונות.

(ו) כאשר הפונה הוא אפוטרופוס של ילדו הבגיר – נוכח העובדה שחשבון אפוטרופוסות מתנהל בנפרד, נועד לשמש רק את ענייניו של מי שמונה לו אפוטרופוס, ונתון לפיקוח

ולביקורת האפוסטרופוס הכללי, לא תחושב הכנסתו של הילד הבגיר (מי שמונה לו אפוסטרופוס), יהא גובהה אשר יהא, כחלק מהכנסת ההורה הפונה, אך הוא יחושב כנפש אחת לצורך קביעת רף הזכאות.

6. בדיקת זכאות כלכלית בתיקי מעמד אישי

(1) חישוב מספר הנפשות לצורך קביעת רף הזכאות – כמפורט לעיל בסעיף ד.5(1) בהליכים אזרחיים, ולמעט בן זוג נשוא הסכסוך.

(2) חישוב מספר הנפשות שתחושב הכנסתן לצורך עריכת מבחן ההכנסה - בתקנות הסיוע המשפטי נקבע כי בתיקי מעמד אישי תחושב הכנסת הפונה לבדו, ולא יילקחו בחשבון הכנסות של בני המשפחה הסמוכים על שולחן אחד, לרבות הכנסות הקטינים ממזונות ולרבות הכנסות הורי הפונה.

(3) הליכים הנוגעים לקטינים - ככלל, בהליכי מעמד אישי הנוגעים לזכויות קטין, תבחן זכאותו הכלכלית של ההורה הפונה לסיוע (ללא קשר לשאלה אם ההורה הפונה הוא משמורן או לא). יחד עם זאת במקרים מסוימים תבחן זכאותו של הקטין כמפורט בסעיף 3.2.

ה. מבחן הרכוש

במבחן הרכוש, בהתאם לתקנה 2, יש לבחון את רכושו של הפונה עצמו (לרבות חלקו ברכוש משותף), אשר ניתן למימוש או שבגינו יכול הפונה ליטול הלוואה. אם הרכוש אינו ניתן למימוש או שלא ניתן ליטול הלוואה בגינו – אין לקחת אותו בחשבון לצורך מבחן הרכוש.

שווי של הרכוש לצורך עמידה במבחן הזכאות לא יעלה על שלוש פעמים השכר הממוצע במשק.

1. **מהו "רכוש"** - זכויות במטלטלין או במקרקעין, בזכות שבדין או בזכות שביושר, וכן כספים לרבות פקדונות, איגרות חוב, ניירות ערך, קופות גמל או מסמכים סחירים אחרים. יובהר כי הוראות הנוהל חלות ללא קשר לשאלה אם הרכוש הנבחן הינו נשוא הסכסוך המשפטי או לא.

2. **מהו "רכוש שאינו בר מימוש או שלא ניתן לקחת בגינו הלוואה"** – ככלל, רכוש ייחשב כבר מימוש או שניתן לקחת בגינו הלוואה אלא אם התקיים אחד מאלה:

(א) ישנו צו שיפוטי המונע פעולה ברכוש.

(ב) מדובר ברכוש ספציפי המפורט בנספח א' לנוהל ככזה שאינו נחשב בר מימוש.

(ג) הפונה הוכיח כי מסיבה אחרת לא ניתן לממש את הרכוש או לקחת בגין

הרכוש הלוואה (גם בנוגע לרכוש אשר על פי נספח א' הוא בר מימוש)

3. הוראות מיוחדות

- א. **דירת מגורים** שהפונה מתגורר בה אינה נחשבת כ"רכוש" לצורך מבחן זה. אם אינו מתגורר בה והוא מקבל דמי שכירות בלי ששכר לעצמו דירה אחרת – רואים את הדירה כרכוש (ואת שכר הדירה כהכנסה).
- ב. **רכוש משועבד או מעוקל** (למעט רכב) – ככלל, יש לבחון את שווי הרכוש בקיזוז סכום החוב בגינו מוטל העיקול או השעבוד.
- ג. **רכב משועבד או מעוקל** יחשב כרכוש שאינו בר מימוש. ואולם אם העיקול או השעבוד נמוך ביחס לשווי באופן משמעותי יש לבחון את שווי הרכוש בקיזוז סכום החוב בגינו מוטל העיקול כאמור בפסקה (ב).
- ד. **מעמד כספים המצויים בחשבון עובר ושב** – ככלל כספים בחשבון עובר ושב ייחשבו כ"רכוש". אולם, בשל העובדה כי במרבית המקרים כספי הכנסה מועברים ישירות לחשבון הבנק, יש להקפיד שלא לחשב את אותו הסכום פעם כהכנסה ופעם כרכוש. לפיכך, ככל שלפונה חשבון ביתרת זכות, ולפונה ישנה הכנסה קבועה (משכורת/קצבה) המועברת ישירות לחשבון הבנק – יש לקזז את סכום ההכנסה (או ממוצע ההכנסות בשלושת החודשים האחרונים אם הסכום אינו דומה) מהסכום המצוי בחשבון עובר ושב. אם מדובר בחשבון משותף, קיזוז כאמור יבוצע ביחס לכל ההכנסות הנכללות במבחן ההכנסה לעיל.
- ה. **קיזוז בין חשבונות בנק** – לא ניתן לערוך קיזוז בין חשבונות בנק. ככל שבאותו חשבון שיש חסכון לצד יתרת חובה, ניתן לערוך קיזוז זה בלבד.

ו. ביסוס הזכאות הכלכלית

1. מסמכים דרושים להוכחת זכאות כלכלית (להלן: "המסמכים")¹

בדיקת הזכאות הכלכלית תתבסס על נתונים העולים ממסמכים המעידים על הכנסת הפונה (ובתיק אזרחי, לרבות בני משפחה הסמוכים על שולחן אחד כאמור לעיל) כפי שיפורטו להלן:

- (א) תדפיס עובר ושב של כל חשבונות הבנק לשלושה החודשים האחרונים שקדמו לפנייה.
- (ב) אישור יתרות של כל חשבונות הבנק.
- (ג) אישורים על הכנסות של הפונה בשלושת החודשים האחרונים שקדמו לפנייה, ואם הפונה עצמאי, אישור מרואה חשבון/יועץ מס על גובה ההכנסה החודשית הממוצעת החייבת במס בשלושת החודשים האחרונים שקדמו לפנייה, או דו"ח שומה שנתי/רבעוני או שני דו"חות מע"מ אחרונים שקדמו לפנייה.

¹ יובהר כי בתיקים בהם בדיקת הזכאות נעשית על בסיס מסמכים אין צורך בחתימת הפונה על תצהיר זכאות כלכלית.

(ד) ככל שהפונה עוסק זעיר, פטור או שאינו מעסיק רואה חשבון/יועץ מס - מסמכים אחרים המעידים על השתכרותו מעסקו (כגון דוח רווח הפסד, העתקי קבלות, פנקסי מע"מ והוצאות, מסמכים מטעם מס הכנסה).

על אף האמור, אם על בסיס המסמכים האמורים לא ניתן לקבוע את הזכאות, או שעולה ספק מתוקף נסיבות נוספות כי המסמכים אינם משקפים תמונה מלאה של מצבו הכלכלי של הפונה, ניתן לבקש מהפונה מסמכים נוספים הדרושים לצורך קביעת הזכאות, ובין היתר:

- (א) ככל שהפונה מצוי בסכסוך כספי מול הבנק, ואינו יכול להציג אישור יתרות או תדפיס עובר ושב - כתב תביעה של הבנק נגד הפונה יכול לשמש ראיה להעדר רכוש שניתן לממשו.
- (ב) נסח טאבו.
- (ג) מסמך הפסקת עבודה.
- (ד) רישיון רכב.
- (ה) פונה המשכיר או שוכר מקרקעין - חוזה שכירות.
- (ו) אישורים מביטוח לאומי על קצבאות, גמלאות או תשלומים אחרים.
- (ז) אישור על קופות חוץ בנקאיות.

2. חזקת זכאות כלכלית

פונה ייחשב כעומד במבחן זכאות כלכלית לקבלת סיוע משפטי אם הציג אישור עדכני על קבלת אחת מהקצבאות המפורטות להלן. יצויין כי בתיק אזרחי (בו נדרשת בדיקה גם ביחס להכנסות ה"סמוכים על שולחנו") מאחר והביטוח הלאומי בוחן בקצבאות אלה את הכנסות התא המשפחתי כולו, ניתן להסתפק בקבלת אישור בדבר קבלת קצבה של אחד מבני הזוג.

- (א) הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי.
- (ב) השלמת הכנסה מהביטוח הלאומי.
- (ג) קצבת שאירים הכוללת רכיב של השלמת הכנסה מהביטוח הלאומי.
- (ד) קצבת זיקנה הכוללת רכיב של השלמת הכנסה מהביטוח הלאומי.
- (ה) תשלומי משפחה (תשמ"ש) מהצבא², לפונה שהוא חייל או להורה הפונה או לבן זוגו של הפונה או של ההורה?

על אף האמור, ככל שיש ספק בנוגע לזכאות ניתן לדרוש מסמכים נוספים כאמור בסעיף ו(1).

3. הענקת סיוע משפטי שלא על בסיס בדיקת מסמכים (על בסיס תצהיר זכאות כלכלית)

² תשלומי משפחה מהווים תמיכה כספית של הצבא במשפחתו של חייל על בסיס מבחן הכנסה ורכוש.

(א) **פונה שנקבעה זכאותו הכלכלית בשנה האחרונה** - פונה, אשר נקבעה זכאותו הכלכלית בשנה האחרונה, ייחשב כעומד במבחן זכאות כלכלית, ובלבד שיחתום על תצהיר זכאות כלכלית.

יובהר לעניין זה:

- (1) אין להסתמך על הרחבת מינוי בתיק קודם, לשם קביעת זכאות כלכלית כאמור בסעיף זה, מאחר שאינה מחייבת בהכרח בחינה מלאה של מסמכים.
- (2) אין להסתמך על תיק שבו לא נבחנו מסמכים אלא נקבעה זכאות כלכלית על בסיס תצהיר זכאות כלכלית.
- (3) בדיקת זכאות כלכלית בתיק אזרחי תהיה תקפה לשנה גם לתיקים אזרחיים וגם לתיקי מעמד אישי. בדיקת זכאות כלכלית בתיק מעמד אישי תקפה לשנה רק לתיקי מעמד אישי.

(ב) **פונים יחודיים** – בדיקת זכאותם של פונים המשתייכים לקבוצות מסוימות תיערך כמפורט בסעיף ז' להלן.

(ג) **העדר מסמכים לפונה** - במקרים בהם הפונה חסר יכולת להציג מסמכים, יתקיים ראיון של הפונה עם עורך דין במחוז הרלוונטי. עורך הדין יברר מה הקושי בהצגת המסמכים, ואת מקורות המחייבה של הפונה, והאם אכן אין יכולת להציג את המסמכים. במקרה זה, ייערך תצהיר זכאות כלכלית, שיכלול בנוסף את התייחסותו להעדר היכולת להציג המסמכים. הזכאות הכלכלית תקבע באישור מנהל המחוז או סגנו.

(ד) **מקרים דחופים** - במקרים דחופים, לרבות מתן שירות בעמדות נגישות לצדק, בהם על פני הדברים הפונה עומד במבחן הזכאות הכלכלית, וקיים צורך במתן סיוע משפטי מיידי, שאם לא יינתן עלול להגרם נזק ממשי לפונה, יחולו הוראות אלה:

- (1) עורך הדין במחוז ייבחן את הצורך במתן סיוע משפטי מיידי, ויערוך תצהיר זכאות כלכלית. עורך הדין במחוז יסמן את התיק כדחוף, ויצוין בתיק את סיבת הדחיפות בגינה ניתן סיוע על בסיס תצהיר בלבד.
- (2) המינוי יינתן רק לצורך הסיוע המשפטי הדחוף. הרחבת המינוי להמשך הטיפול מותנת בביסוס הזכאות הכלכלית לפי הוראות נוהל זה.

(ה) **גישה ישירה** – בסוגי תיקים מסוימים, אשר על פי מאפייניהם, מתקיים בהם ככלל מבחן הסיכוי המשפטי, ואשר בוצעה לגביהם בדיקה סטטיסטית שממנה עלה כי המבקשים עומדים במבחן הזכאות הכלכלית, יינתן הסיוע המשפטי ללא בדיקת מסמכים ובהתבסס על תצהיר בלבד. רשימת סוגי התיקים נקבעת על ידי ראש הסיוע המשפטי, ועשויה

להשתנות מעת לעת, בהתאם לבדיקה הסטטיסטית אמורה. דרך כלל, ברשימה נכללים סוגי תיקים מתחום המעמד האישי ומתחום החובות.

יודגש, כי מתן הסיוע בתיקים אלו הינו מותנה. דהיינו, ככל שיתברר על ידי הסיוע המשפטי, לאחר הפגישה הראשונה עם עורך הדין החיצוני כי לא מתקיים סיכוי משפטי או שהפונה אינו עומד במבחן הזכאות הכלכלית, לא יוענק הסיוע.

בתיקים אלה מבוצעת על ידי הסיוע המשפטי בדיקה מדגמית פרטנית עתית באשר לזכאות הכלכלית.

4. מידע לצורך קביעת גובה אגרה –

יובהר, כי בנפרד משאלת הזכאות הכלכלית, בהתאם לתקנות הסיוע המשפטי יש חובת תשלום אגרה, ופטור ממנה במצבים מסוימים. נוהל זה אינו מתייחס למידע שעשוי להיות דרוש לצורך בירור חובת תשלום האגרה.

ז. בדיקת זכאות מיוחדת בהתאם למאפייני הפונה

1. אסיר –

ככלל זכאותו של אסיר תבחן ככל פונה אחר. ואולם אם השתכנע בודק הזכאות כי קיים לאסיר קושי בהמצאת מסמכים מתוך בית הסוהר, תיבדק זכאותו הכלכלית של האסיר על בסיס תצהיר זכאות כלכלית. תצהיר זכאות כלכלית יכול כלול בנוסף את התייחסות האסיר להעדר היכולת להציג המסמכים.

2. אלימות במשפחה, ואשה במקלט לנשים מוכות –

פניה של אשה במקלט לנשים מוכות במקרים דחופים – פונה ממקלט לנשים מוכות תדרש פעמים רבות לסיוע משפטי בהליכים דחופים, וכן תעמוד בפני קושי בהמצאת מסמכים. לפיכך יחולו הוראות סעיף 3.ו(ד) לעיל.

פנייה של פונה הנתונה לאלימות כלכלית - במקרה של פונה הטוענת לאלימות כלכלית והעדר גישה לרכוש או קושי בהמצאת מסמכים ייערך תצהיר זכאות כלכלית, שיכלול בנוסף את התייחסותו להעדר היכולת להציג המסמכים.. יובהר כי נושא התיק בו מתבקש הסיוע יכול שיהיה בכל עניין (ולא רק בעניין האלימות הכלכלית).

3. קטין –

ככלל, ובהתאם לסעיף 15 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב – 1962, קטינים מיוצגים על ידי הוריהם – האפוטרופסים הטבעיים עליהם. על כן, במרבית

המקרים, כאשר מדובר בהליכים משפטיים הנוגעים לזכויות קטינים, הפונה יהיה ההורה, המבקש לממש את זכויות ילדו הקטין, וזכאות ההורה היא שתבחן בהתאם לנוהל זה.

הוראות מיוחדות -

(א) התקבלה החלטה של ערכאה שיפוטית המורה על ייצוג עצמאי לקטין על ידי אפוסטרופוס לדין או בא כוח, באמצעות הסיוע המשפטי – לא תערך בחינת זכאות כלכלית.

(ב) קטין שפנה עצמאית לקבל סיוע משפטי – ככל שיימצא על ידי הסיוע המשפטי כי קיים ניגוד עניינים בינו לבין הוריו או אפוסטרופוסיו, וכן העדר גישה של הקטין לרכוש או להכנסה של הוריו, לא תיבחן זכאותו הכלכלית של הקטין.

(ג) קטין שפנה באמצעות הורה אשר אינו עומד במבחן הזכאות הכלכלית, וקיים חשש כי אם לא יינתן סיוע משפטי לקטין באמצעות ההורה הפונה, טובתו של הקטין תפגע פגיעה של ממש – תבחן זכאותו של הקטין לבדו. החלטה על בחינת זכאותו של הקטין לבדו תעשה על ידי מנהל המחוז או מי מטעמו, בשים לב למידת החריגה של ההורה מרף הזכאות הכלכלית ולמידת הסיכון לקטין והנזק שעלול להיגרם לו אם לא יינתן סיוע לקטין באמצעות ההורה הפונה. להלן מספר דוגמאות למקרים המעלים על פני הדברים חשש לפגיעה של ממש בטובתו של הקטין :

1) סעדים דחופים- כגון בקשה לצו הגנה (גם בהתייחס לטענה של אלימות נגד ההורה הפונה ולא רק נגד קטין) ובקשה לצו עיכוב יציאה מן הארץ. אם הוחלט על זכאות הקטין כאמור, הסיוע המשפטי יוענק בשלב ראשון לצורך הגשת בקשה לצו זמני וקיום דיון במעמד הצדדים. במידה ובמסגרת ההליך המקדמי נקבע כי הסעד הזמני יוותר על כנו עד תום ההליכים, הסיוע יורחב גם לצורך הגשת התביעה העיקרית, על מנת לבסס את הותרת הסעד הזמני על כנו עד תום ההליכים. בכך יסתיים הייצוג.

2) הליך הננקט מחשש לפגיעה נפשית או פגיעה פיזית בקטין.

3) הליך הננקט לצורך מתן / אי מתן טיפול פסיכולוגי או פסיכיאטרי לקטין או טיפול רפואי.

4) הליך הננקט למימוש זכויות ומילוי צרכים של קטינים עם צרכים מיוחדים (מוגבלות פיזית, שכלית, רגשית, התפתחותית או נפשית).

5) תביעת אבהות המהווה תנאי סף להסדרת מעמדו של הקטין בישראל - כאשר לקטין עצמו אין מעמד בישראל ויש בתביעה כדי לבסס את מעמדו, אם תתקבל.

4. מי שמונה לו אפוסטרופוס³ –

³ יובהר כי אדם שמבקש להתמנות כאפוסטרופוס על אדם אחר – ייבחן את זכאותו של האדם המבקש להתמנות

יידקו הכנסתו ורכושו של האדם שמונה לו אפטרופוס. עם זאת, במקרים מיוחדים יש לפעול בהתאם להוראות אלה:

- א. מצא עורך הדין במחוז כי יש לאדם שמונה לו אפטרופוס קושי למימוש רכוש או שימוש בכספים לשם קבלת ייצוג משפטי, לרבות בשל ניגוד עניינים עם האפטרופוס או אדם אחר שמחזיק בכספיו (מקבל גמלה לפי הוראות חוק הביטוח הלאומי, מיופה כח או נאמן או שותף בחשבון) – לא תערך בדיקת זכאות כלכלית.
- ב. מצא עורך דין במחוז כי אדם שלא מונה לו אפטרופוס, אך ננקט או יש סבירות שמבקשים לנקוט בעניינו הליך של כשרות משפטית והוא בעל קושי משמעותי בניהול עניינו, ושאינו יכול לממש רכוש או לעשות שימוש בכספים לשם קבלת ייצוג משפטי עקב כך – לא תערך בדיקת זכאות כלכלית.
- ג. יוזכר כי ביצוע פעולה רפואית כפויה במי שמונה לו אפטרופוס מצויה ברשימת הנושאים בהם ניתן סיוע ללא בחינת זכאות כלכלית בהתאם לתוספת לחוק הסיוע המשפטי.

5. הורה הפונה לייצוג בהליך לפי חוק נוער (טיפול והשגחה) –

מאחר ונמצא, בהתאם לבדיקה סטטיסטית שנערכה כי הורים הפונים לצורך סיוע משפטי בהליכים לפי חוק הנוער (טיפול והשגחה) התש"ך-1960 עומדים במבחן הזכאות הכלכלית, לא יידקו מסמכי הפונה אלא תקבע זכאות הפונה על בסיס תצהיר. ככל שבדק הזכאות מתרשם שישנו ספק בנוגע לזכאות הפונה, יערוך בדיקת זכאות על בסיס בחינה מלאה של מסמכים כמפורט בסעיף ו' לעיל.

6. חיילים בשירות חובה -

מאחר ושכר חיילי חובה נמוך במידה משמעותית ממבחן ההכנסה, לא יידקו מסמכי הפונה בנוגע להכנסתו אלא תיערך בדיקת זכאות כלכלית על בסיס תצהיר. ככל שבדק הזכאות מתרשם שישנו ספק בנוגע לזכאות הפונה, יערוך בדיקת זכאות על בסיס בחינה מלאה של מסמכים כמפורט בסעיף ו' לעיל.

(4) הפסקת סיוע משפטי בשל אי עמידה בתנאי הזכאות הכלכלית –

נוהל זה עניינו קביעת קיומה של זכאות כלכלית לצורך מתן סיוע משפטי. ככל והתקבלה החלטה על מתן סיוע משפטי, ובשלב מאוחר יותר הסתבר מידע חדש בנוגע למצבו הכלכלי של הלקוח, יחול נוהל הפסקת סיוע משפטי.

ח. נושאים בהם אין צורך בבדיקת זכאות כלכלית

בהתאם לחוק הסיוע המשפטי, תקנות הסיוע המשפטי, החלטות ממשלה, חוק הביטוח הלאומי והסכמים בינלאומיים של מדינת ישראל, אין צורך בבדיקת זכאות כלכלית בנושאים אלה:

1. נפגע עבירות סחר בבני אדם או עבדות או עבירות נלוות, בעניינים האזרחיים הנובעים מהעבירות והליכים לפי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952
2. מאושפז בכפייה בייצוג בפני ועדה פסיכיאטרית או בערעור על החלטת הועדה הפסיכיאטרית.
3. ייצוג קטין בבקשה לצו שנתבקש נגדו על ידי בן משפחה, לפי חוק למניעת אלימות במשפחה התשנ"א-1991.
4. להורה בהליכי אימוץ.
5. לניצול שואה בנוגע לזכויותיו כניצול שואה.
6. לעובד בהליכים הנוגעים לחשיפת שחיתות על ידו, או הנוגעים לפגיעה בו על ידי המעסיק על רקע חשיפת שחיתות.
7. לנפגע עבירת מין בכל הנוגע להליכים לפי חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה, התשס"ה-2004.
8. לנפגע עבירת מין חמורה שהוגש בגינה כתב אישום (עבירות לפי סעיפים סעיפים 345, 346(א), 347(א) או (ב) או 351 לחוק העונשין, התשל"ז-1977) בהליכים הפליליים והמינהליים הקשורים בעבירה.
9. לאדם שמונה לו אפוטרופוס או מבקשים למנות לו אפוטרופוס לצורך פעולה רפואית דחופה שלא בהסכמתו.
10. לאדם התובע בהליך אזרחי לפי חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000.
11. לאזרח שהוגשה בקשה לביטול אזרחותו לפי סעיף 11(ב)(2) לחוק האזרחות, התשי"ב-1952, ובית המשפט קבע כי הדיון ייערך שלא בנוכחותו כאמור בסעיף 11(ד)(4) לאותו חוק, בכל הנוגע לייצוג בעניין בקשה לביטול אזרחות כאמור.
12. לנפגע עבירת המתה שזכאי לקבל סיוע בהתאם לתוכנית "סנה".
13. למשפחות שכולות ונפגעי פעולות איבה בנושאים הנובעים ממות בן המשפחה.
14. לפונה בנושא גביית מזונות מחייב המצוי במדינה אחרת (מזונות חו"ל).
15. לפונה בתיק ביטוח לאומי.

נספח א

דוגמאות להחלטות בנוגע לפרטי רכוש מסוימים

סוג הרכוש	ההנחייה	דגשים
מקרקעין ומטלטלין		
רכב	אם רשום על שם הפונה ומוחזק לפחות חלקית על ידו או על ידי בן זוגו שאינו מסוכסך עימו – ייחשב כרכוש. *בעלות על רכב הינה דקלרטיבית ולכן יש לבדוק לגופו לעניין הבעלות האמיתית - בידי מי מוחזק הרכב בפועל, בכספי מי נרכש (ראיות למקור המימון) והסיבה לרישום השונה. במקרה בו הרכב לא רשום על שם הפונה אך הפונה משתמש בו כמנהג בעלים ומממן אותו (מימון רכישה, ביטוחים, טיפולים) – ייחשב כרכוש	במקרה בו הרכב רשום על שם הפונה – ככלל ייחשב כרכוש. חריג: במקרה בו הפונה מבהיר ומספק ראיות כי אינו שלו (כגון תצהיר של בעלי הרכב האמיתיים או מבקש לשנות את המרשם או מסכים לפעול לקבלת פס"ד הצהרתי לעניין הבעלות).
רכב ליסינג	כמפורט בחלק ו' לעיל, ככלל, רכב מעוקל או משועבד יחשב כרכוש שאינו ניתן למימוש	
רכב של מוגבל בניידות שהביטוח הלאומי או משרד הבטחון משתתף בעלותו.	ייחשב כרכוש שאינו ניתן למימוש	
דירה	דירת מגורים שהפונה מתגורר בה אינה נחשבת כרכוש	

סוג הרכוש	ההנחייה	דגשים
נכס נדל"ן שאינו דירת המגורים (לדוגמא: חנות/ אדמות חקלאיות)	יחשב כרכוש, גם אם מושכר ומניב דמי שכירות שאינם שוללים זכאות בהתאם למבחן ההכנסה.	חובות ארנונה/ מס שבח על הנכס ייחשבו כשיעבוד על הנכס ויש לברר גובהם לעומת שווי הנכס.
דירה אחת בבעלות הפונה המושכרת לאחר	אם מתגורר בשכירות בדירה אחרת - ההפרש בין השכירות המשולמת ע"י הפונה לבין הכנסתו מהשכרה, ייחשב להכנסה.	אם מתגורר אצל אחר, בלא שכ"ד, יש להחשיב הדירה כרכוש היות ואינה קשורה למגוריו (וכן יש להחשיב את דמי השכירות כהכנסה) אם מדובר במגורים זמניים אצל אחר (עקב שיפוץ דירת המגורים למשל) יחול הכלל.
דירה בבעלות הפונה שאינה משמשת למגורים, ואינה מושכרת דרך קבע.	יחשב כרכוש	דירה שאינה מושכרת באופן זמני, אך בדרך כלל מושכרת, יחול הכלל האמור לעיל (שכר הדירה יהיה ממוצע ההשכרה בשלושת החודשים האחרונים).
כספים שהתקבלו בגין מכירת דירה יחידה והפונה לא רכש דירה אחרת	אם לא עברה שנה ממועד קבלתם והפונה הצהיר שמתכוון להשתמש בהם לקניית דירה אחרת, לא ייחשבו כרכוש.	אם עברה שנה ממועד קבלת הכספים ולא נרכשה דירה אחרת, יחשב כרכוש ואם נדרש הסיוע שניתן יופסק.
זכות דיירות מוגנת בדירה שאינה משמשת כדירת מגורים (לרוב דיירות מוגנת בעסק)	הזכויות בנכס ייחשבו כרכוש..	יש להתייחס לזכויות בנכס ולא לנכס עצמו.

סוג הרכוש	ההנחייה	דגשים
דירת נופש	במידה ולא ניתן למכור אותה (לפי התקנון או חוזה הרכישה) - לא תילקח בחשבון בכפוף להמצאת אישור מהבנק על כך שלא ניתן ליטול הלוואה ולשעבד את הדירה.	
חשבונות בנק וחסכונות		
כספים ביתרת זכות בעו"ש.	יחשב כרכוש, אולם ככל שלפונה ישנה הכנסה קבועה (משכורת/קצבה), יש להפחית סכום הכנסתו הקבועה (או הממוצעת בשלושת החודשים האחרונים ככל ואינה קבועה) מהרכוש המצוי בחשבון עובר ושב.	מקזזים את יתרת הזכות, יתרת חובה ותוכניות חסכון. אין לקזז הלוואות מיתרת הזכות, אלא אם מדובר בשעבוד/בטוחה אחרת.
כספים בחיסכון	יחשבו כרכוש. ואולם בשבירת תכנית חיסכון – יש לקחת בחשבון את שווי "שבירת" התוכנית (אחרי ניכוי קנס פירעון מוקדם במקרה שהקופה אינה נזילה). אם אין אפשרות חוקית "לשבור" את תכנית החיסכון או שקנס השבירה גבוה משמעותית, וכן לא ניתן ליטול הלוואה בגינה תכנית החיסכון יחשב כרכוש שלא ניתן למימוש. על הפונה להמציא אישורים הן לגבי אפשרות שבירת התוכנית והן לגבי אפשרות נטילת ההלוואה.	אם הוגשה תביעה מטעם הבנק של הפונה או נשלח מכתב התראה אין צורך לבקש אישור יתרות מאותו הבנק. אם באותו בנק קיימת יתרת חובה בעו"ש או הלוואה שתוכנית החיסכון משמשת לה כערובה, יש לערוך קיזוז בין הכספים בזכות לבין הכספים בחובה, שכן הבנק לא ישחרר כספי החיסכון מבלי לכסות קודם את החוב או להעמיד בטוחה חלופית להלוואה.

סוג הרכוש	ההנחיה	דגשים
כספים בחשבון משותף /חיסכון משותף	ההנחה היא שמחצית הכספים שייכת לפונה ולכן יהיה רכוש בר מימוש, אלא אם יוכח על ידי הפונה אחרת. כאשר הפונה אינו רשאי למשוך את הרכוש ללא הסכמת שותף, וזו לא ניתנה, או שבקשתה מסכנת את הפונה (למשל במקרי אלימות כלכלית) - ייחשב כרכוש שאינו ניתן למימוש.	רק מחצית הסכום תיחשב כרכוש בר מימוש של כל אחד מבעלי החשבון/החיסכון, גם אם טכנית רשאי כל אחד מהם למשוך את היתרה כולה.
תוכנית חיסכון על שם הילד בחשבון ההורה הפונה	הרכוש שייך להורה (גם אם הורה אומר שזה לטובת הילד), אלא אם יש מסמך המעיד על כך כי הכספים במפורש שייכים לילד, או שיש אישור בנק על מניעה למשוך את הכסף.	יש לדרוש אישור בנק על מניעה לממש את הכסף.
תוכנית חיסכון על שם הילד בחשבון הילד שמתחת גיל 14 (אינו זכאי לפתוח לעצמו חשבון ללא אפוטרופוס)	מבחינה מהותית, הכספים שייכים לילד ולא ניתן להחשיב אותם כרכוש ההורה. ביחס לקטין – לא ניתן להחשיב את תוכנית החיסכון כרכוש אם הוא מנוע מלממש אותם לפני הגיעו לגיל 18.	
"חיסכון לכל ילד" על פי חוק הביטוח הלאומי	ייחשב רכוש שלא ניתן למימוש	
כספים בקרן פנסיה – כאשר הפונה טרם פרש לגימלאות	ייחשב רכוש שלא ניתן למימוש	

סוג הרכוש	ההנחייה	דגשים
פיצויי פיטורים שהועברו לפונה	ייחשבו כרכוש (קופ"ג)	
קרן השתלמות שאינה נזילה (בטרים זמן פירעון)	לא ניתן לפדות אך יש לבחון אם ניתן ליטול הלוואה בגינה.	יש לדרוש אישור בנק כי לא ניתן ליטול הלוואה בגינה.
שונות		
רכוש משותף (לרבות דירה שאינה דירת המגורים) של בני זוג הנמצאים בסכסוך גירושין	רכב משותף במקרה זה ייחשב כרכוש שלא ניתן למימוש. רכוש אחר- מחצית תהיה רכוש בר מימוש של הפונה.	
רכוש הרשום על שם בן זוג	אינו רכוש של הפונה	
זכות לקבל נכס גם אם לא נרשם ע"ש הפונה (בעקבות ירושה למשל)	ייחשב כרכוש בר מימוש. אם קיימת מניעה חיצונית אוביקטיבית, ייחשב כרכוש שאינו ניתן למימוש.	יש לבחון אם העדר הרישום הוא בשל הפונה (לא הפעיל זכותו למימוש הזכות) או בשל מניעה חיצונית אוביקטיבית.
רכוש של פונה שמונה לו אפוטרופוס אם האפוטרופוס על רכשו מסרב להוציא מכספי הפונה לצורך ייצוג משפטי.	ייחשב כרכוש שאינו ניתן למימוש מימוש.	כאשר הפונה הוא האדם שמונה לו אפוטרופוס
רכוש של קטין אשר ניתן למימוש רק באמצעות ההורה, (האפוטרופוס הטבעי) או בהגיעו של הקטין לגיל 18.	ייחשב כרכוש בר מימוש של הקטין.	כאשר הפונה הוא קטין

נספח ב'

תיק מעמד אישי – ענייני משפחה

1. עניני נישואין או גירושין ;
2. מזונות ;
3. מדור ;
4. אפוטרופוסות ;
5. אבהות, אמהות, כשרות יוחסין ;
6. אישור שימוש ברכוש של אנשים הפסולים לפי חוק ;
7. תובענה אזרחית בין אדם או עזבונו לבין בן משפחתו, או עזבונו, שעילתה סכסוך בתוך המשפחה, יהא נושאה או שוויה אשר יהא ;
8. תובענה בענין החזרתו של קטין חטוף, לרבות תובענה לפי חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), תשנ"א-1991 ;
9. הליכים לפי חוק גיל הנישואין, תשי"י-1950 ;
10. הליכים לפי חוק השמות, תשט"ו-1956 ;
11. הליכים לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, ובכללה זכויות משמורת, חינוך, ביקור, הבטחת קשר בין קטין להורהו או יציאת קטין מן הארץ ;
12. הליכים לפי חוק קביעת גיל, תשכ"ד-1963 ;
13. הליכים לפי חוק הירושה, תשכ"ה-1965, לרבות תובענה שעילתה סכסוך בקשר לירושה, יהיו הצדדים אשר יהיו ;
14. הליכים לפי חוק שיפוט בעניני התרת נישואין (מקרים מיוחדים), תשכ"ט-1969 ;
15. הליכים לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973 ;
16. הליכים לפי חוק אימוץ ילדים, תשמ"א-1981 ;
17. הליכים לפי חוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991 ;
18. הליכים לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור ההסכם ומעמד היילוד), תשנ"ו-1996 ;
19. הליכים לפי סעיף 20 לחוק להגנה על עדים, התשס"ט-2008 ;
20. הליכים לפי סעיף 36 לחוק תרומת ביציות, התש"ע-2010 ;
21. הליכים לפי חוק הנוער טיפול והשגחה, התש"ך-1960 ;
22. הליכי גביית מזונות בהוצאה לפועל ;
23. קציבת מזונות של זוכה בהליכי חדלות פרעון.